

**R. P. Martini De Esparza Artieda, Navarri, Theologi Societ.
lesv, Cvrsvs Theologicvs**

iln decem Libros, & duos Tomos distributus, Ivxta Methodvm, Qva In
Scholis Societatis Iesv communiter traditur annis quaternis

Continens Secvndam Secvndæ, & Tertiam Partem D. Thomæ

Esparza Arteida, Martin de
Lugduni, 1666

XXXVI. Vtrum diuisio timoris communiter recepta in sex alias differentias
sit bona?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94839](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94839)

aliquid in tempore tanto, est malum, pati idem in duplo tempore apprehenditur, ut duplatum, Ratio autem obiectiōis procedit de magnitudine mali præcisè secundum suam substantiam, & non attendit circumstantia augente vel apprehensionem mali, vel permanentiam eius. Similiter Philosophus loquitur de magnitudine per se, & secundum speciem, quam non variat permanentia, aut breuitas accidentaliter eueniens.

Ad 4. Quæ valde longè sunt, non timentur, vt dicit Philosophus lib. 2. Rhet. cap. 5. post initium. Quia malum, quod longè abest, apprehenditur vt non futurum, proptereaque non angit, nec timetur. Ita autem apprehenditur plerumque mors naturalis, in qua propterea exemplificat Philosophus sententiam suam; eaque de causa plerumque non timetur, sed est obiectum solius abominationis, & puræ fugæ. Peccatum verò, idèò secundum se præcisè, non timetur, quia dependet directè ex propria voluntate, atque est vitabile absque operatione vlla periculosa, & quicumque vult vincere, vincit certissimè absque vlla iactura, & cum maximo lucro, omnibus consideratis. Quod, si peccatum vitari aliquandò non possit, nisi per operationem periculose victricem causæ extrinsecæ inducentis ad peccandum, timeri profectò eatenus potest peccatum, debetque timeri timore omnium maximo, atque ita docet eodem illo in loco D. Thomas. Sub vtraque porro consideratione peccatum, cum euenit, est causa tristitiæ. Quia tristitia est de omni malo præsentī; timor verò de solo malo futuro arduo, quatenus arduo, vti expositum est superius.

Ad 5. Quæ sunt mala absolutè, & bona solum ex suppositione, possunt timeri, & displicere, antequàm fiat talis suppositio, tametsi placeat, & delectent facta eadem suppositione. Eiusmodi autem est timor. Quia cum sit partialiter impeditiuus, ac priuatiuus spei, atque inductiuus desperationis timor diffidentia; timor verò ignauus sit exclusiuus audaciæ, & aggressionis generosæ, vt dictum est: & vterque sit insuper causâ transmutationis corporalis valde incommoda; vterque est absolutè nociuus. At facta suppositione imminentiæ mali, vtiliter insurgit affectus timoris, qui propterea placet per se ipsum timenti, & per quem simul eidem displicet ipsum malum, eiusque imminentiæ, & stimulat ad querendum remedia, vel compensationem, & lenimentum. Benè igitur componitur, quod timor mali imminenti, dum præuidetur imminens, adsit præsens, placeatque ei, cui iam proximè imminet malum; & nihilominus idem timor, eiusdemque necessitas, cum nondum adest, & præuidetur imminens, timeatur, atque displiceat, & impediatur, quantum fieri potest per alium timorem interim præsentem. Quæ est distinctio D. Thomæ illo in loco, & responsio ad rationes, ob quas videtur Augustinus censuisse, non posse timeri timorem.

QVÆSTIO XXXVI.

Verum diuisio timoris communiter recepta in sex alias differentias sit bona?

Eiusmodi differentia sunt segnitie, erubescencia, verecundia, admiratio, stupor, & ignia, quas dicit species timoris Damascenus lib. 2. Fidei orth. cap. 15. & ex eo communiter alij cum D. Thoma quæst. 41. art. 4. Videtur autem diuisionem istam non esse bonam 1. Quia spei, & audaciæ, quibus opponitur timor, nullæ assignantur differentia. Ergo nec timo-

ris assignari debent vllæ differentia. Patet consequentia, quia differentia malorum in nullo genere possunt esse plures, quàm differentia bonorum, in quorum priuatione conceptus malorum consistit adæquate.

2. Obiectum timoris, & tristitiæ est prorsus idem quoad substantiam, cum sola diuersitate accidentalī penes præsentiam, & absentiam, dicente Philosopho lib. 2. Rhet. cap. 5. timorem esse de malo contristatiuo. Tristitiæ autem quatuor tantum assignantur differentia, vt dictum est supra quæst. 24. Ergo totidem solum differentia timoris esse possunt.

3. Quod est in potestate cuiusque, præcisè quatenus illi subest, non est obiectum timoris, vt dictum est supra. Obiectum autem segnitie, erubescencia, & verecundia, est propria cuiusque operatio, quatenus propria. Ergo his tribus affectibus non conuenit ratio timoris.

4. Timor ex suo conceptu vniuersali est de malo futuro, & adhuc potest absolutè esse, & non esse. Verecundia autem est de malo præterito, nempe de operatione mala iam executioni mandata. Ergo verecundia non est timor.

5. Admiratio, & stupor sunt ex se indifferentes ad bonum, & malum. Quia quodlibet magnum, & insolitum occurrens repente, siue bonum sit, siue malum, est causa tum admirationis, tum stuporis, iuxta differentiam magnitudinis rei insolita. Timor autem versatur vniuersaliter circa solum malum. Ergo neuter ex illis affectibus continetur sub conceptu vniuersali timoris. Nec enim species aliqua potest esse indifferens ad id, ad quod genus eius est vniuersaliter determinatum.

6. Non possunt coincidere in idem ea, quorū effectus, & causalitates sunt inuicem opposita. Effectus autem, quos causant admiratio, & timor sunt inuicem oppositi. Quia timor mouet ad fugiendum, vt dictum est, admiratio verò ad inquirendum, vt dicit Philosophus in principio metaphysicæ, quorum alterum fit, inhærendo, alterum recedendo. Ergo admiratio, & timor non possunt inuicem identificari, sicut species, & genus.

7. Transmutatio corporalis, quam causat verecundia, est contraria transmutationi, quæ consequitur ad timorem. Quia verecundia effundit sanguinem in faciem, timor verò contrahit eundem ad interiora. Ergo verecundia non est timor, sed est contraria natura vtriusque.

Art. 1. Respondetur. Quor, & quales sunt differentia mali difficulter vitabilis cum apparenti excessu difficultatis supra vires; tot, & tales sunt differentia timoris, vt potè habentis pro obiecto, & causa sua propria malum eiusmodi, vt dictum est. Malum autem eiusmodi potest considerari vel in operatione cuiusque propria, vel in rebus alijs, vti distribuit optimè D. Thomas in illo art. 4. In operatione ipsa duplex tale malum occurrere potest. Alterum est purè physicum ex apprehensione laboris grauantis naturam, & excedentis vires operantis, atque hinc suboritur segnitie, quæ refugit opus propter eiusmodi malam circumstantiam nimia defatigationis, & laboris. Alterū est intentionale, & proprium hominis, quā intellectualis est, & consistit in periculo, ac imminenti læsionis, famæ, & opinionis bonæ ex operatione turpi. Si tale periculum imminet ex operatione turpi iam facta, solumque præsentē in memoria sui timor inde subsequens de iactura famæ dicitur verecundia. Dicitur verò erubescencia timor similis ex operatione turpi nondum executioni mandata, adeoque futura secundum se, solumque præsentē in actuali designatione animi in ordine ad illam.

Art. 2.

Quaest. XXXVII. Vtrum timor sit, &c. 81

Art. 2. Mala alia exteriora, praeter operationem turpem, si secundum se praecise, & pure physice considerentur, nullam habent differentiam formalem, quoad vim motiuam appetitus, ultra duas illas expositas supra quaest. 34. At si considerentur relate ad intellectum, sortiuntur triplicem differentiam formalem, quoad vim eandem mouendi appetitum, mediante triplici differentia formali mouendi intellectum, & eo rursus mediante appetitum. Si enim occurrat considerandum tam magnum malum, cuius quidem natura perfecta habeatur, sed exitus considerari, & conijci non possit; sequitur admiratio, non illa curiosa, & indagatrix principij, quae est origo sciendi, sed timida, quae retrahit à difficultate indagandi exitum, propter excessum eius difficultatis supra vires intellectus. Si verò malum occurrens intellectui sit insolitum, atque ex eo capite gignat imaginationem, & apparentiam magni mali; sequitur stupor, qui est timor retrahens applicationem intellectus ad considerandam naturam talis mali. Si denique occurrat malum, cui providere, & cuius inuenire, & excogitare remedia, appareat similiter difficile, cum praedicto super excessu difficultatis; sequitur agonia, quae est timor retrahens ab applicatione intellectus ad providendum de remedijs.

Art. 3. Patet igitur opportunè, & cum fundamento ex parte obiecti assignari sex praedictas differentias timoris. Pertinent autem omnes ad timorem diffidentiae, tanquam ad rationem genericam illis omnibus communem, quatenus labefactant spem bonae operationis, siue corporalis, siue intellectualis, necnon retinendae famae, & honoris absque laesione, in quibus nulla intercedit ratio terribilitatis superius exposita, quatenus pertinentis ad timorem ignauum propriae talem; quamquam reductiue ad eum etiam pertineant, praesertim segnitie, admiratio, stupor, & agonia, quae sunt circa operationem propriam videlicet difficultatis specialis. Specialitas porro in singulis praedictis differentijs exposita, talis tantum est, ut sufficiat ad specificam earum differentiam, vti docet etiam D. Thomas loco indicato.

Ad 1. Est quidem vna vnius formalis priuatio cuiusque boni, contradictorie illi opposita. Contraria tamen mala, seu entitates positivae continentes in se eandem priuationem, possunt esse plures, & numero, & specie, respectu vniuscuiusque boni. Patet hoc inter alia in vita corporali, cuius vnicum contradictorium est mors, cum contraria, ut agri- tudines, aliaeque priuatiua vitae, sint quamplurima, & quampluribus remedijs specie diuersis impedibilia. Similiter ergo, respectu boni desiderati, & operationis, videlicet mali imminenti, possunt esse plura mala specie diuersa, quae illis contrariantur, & aduersus quos indigeat animal pluribus remedijs specie diuersis. Affectus autem auersatiui malorum sunt praecipua animalis remedia, ac munimina contra mala sibi imminencia. Quapropter huiusmodi affectus possunt multiplicari specie, absque simili multiplicitate affectuum prosecutionis circa bona, idque patuit satis pro re praesenti ex superiori malorum specie diuersorum enumeratione.

Ad 2. Diuersitas differentiarum tristitiae considerata est eo in loco penes diuersos effectus, & circumstantias. Diuersitas autem timorum considerata, & illata est, ex diuersitate malorum, quae illis obijciuntur. Vnde non necesse est, ut numerus differentiarum alter alteri iuste correspondeat. Nec sane fieri id potest, quia in malo iam praesenti, quod ut tale est obiectum tristitiae, nulla superest ratio arduitatis, aut multiplicis, aut vniiformis. Quae

tamen ipsa multipliciter inesse potest malo imminenti.

Ad 3. Operationi, quae secundum se est in nostra potestate, potest inesse circumstantia difficultatis, aut alterius incommodi, secundum quam, possit terminare timorem, atque, ita accidit, respectu segnitiei, erubescen- tiae, & verecundiae, ut dictum est; sicut etiam operationi iam praesenti, aut etiam praeterita potest inesse vis inductiva mali de futuro, atque eatenus potest terminare, & causare speciem particularem timoris, quae dicitur verecundia. Ex quo patet ad 4.

Ad 4. Non solum malum, sed etiam quod secundum se est magnum bonum, potest habere rationem mali comparatione intellectus, quatenus propter magnitudinem, & insolitam apparentiam redditur difficilis intellectui consideratio illius. Atque ex hoc capite potest causare timorem, itum admiratum, tum stupidum. Sicut enim operatio exterior secundum se bona, potest causare segnitiam, quae est difficilis exequutionis, quae est mala circumstantia; ita obiectum interius occurrens potest causare vtrumque eum timorem, quae est difficilis considerationis, alio, atque alio modo. Est enim par, & assimilis vtroque ratio. Vnde eadem operatio exterior, quatenus est difficile meditari, & proficere quid, quando, & quomodo agendum sit, potest inducere aliam speciem timoris, qui dicitur socordia, sed communiter includitur sub segnitie, atque ad eam reducitur, propter similitudinem difficultatis adiacentis operationi exteriori.

Ad 5. Admiratio potest esse coniuncta cum excessu apparenti potestatis ad inueniendam totam veritatem, quae latet, supra difficultatem indagandi eandem, atque eatenus est principium sciendi, & coniungitur cum spe scientiae, eiusdemque prosecutione, nec habet rationem timoris. Potest itidem admiratio esse coniuncta cum contrario excessu difficultatis inueniendi exitum, supra vires intellectus, atque eatenus inducit timorem, & fugam. Hoc autem secundo modo accipitur admiratio in praesenti, & coincidit cum timore, & fuga.

Ad 6. Dictum est, timorem, alium esse naturalem, & alium rationalem. Timor naturalis, cum sit de terribili corruptio corporis reuocat sanguinem ad interiora, sicut facit mors, quando naturaliter imminet, vti exponitur in quaestione sequenti. At timor rationalis, qualis est verecundia, quia non est de malo corporis, sed de malo animae, seu contradicente soli appetitui, quasi contrahit, non corpus, sed animam ipsam, atque ita eam disponit magis ad motionem spirituum, & caloris, atque ad diffusionem eorum in partes exteriores. Ratio igitur obiectionis solum probat, verecundiam esse timorem diuersae naturae à timore simpliciter dicto, non verò alterum esse timorem, & alterum non.

QVÆSTIO XXXVII.

Vtrum timor sit impediens operationum?

Videtur non esse. 1. Quia timor reuocat spiritus, & calorem ad interiora. Vnde necesse est, ut ex vi timoris cor abundet spiritibus, & calore, atque ita dilatetur, & quodammodo amplificetur. Dilata- tio autem, & amplificatio cordis per abundantiam caloris, & spirituum confert ad audendum, & operandum fortiter, ut dictum est circa audaciam. Ergo timor iuuat potius ad operandum.

2. Verecundia, quam dictum est esse speciem timoris, diffundit sanguinem in partes exteriores,

vt